

Uchwała z dnia 6 lipca 2007 r., III CZP 71/07

Sędzia SN Iwona Koper (przewodniczący)

Sędzia SN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

Sędzia SN Katarzyna Tyczka-Rote

Sąd Najwyższy w sprawie postępowania upadłościowego "R.P." S.A. w likwidacji z siedzibą w W. w przedmiocie zgłoszenia wierzytelności przez syndyka masy upadłości "T.F." S.A. z siedzibą w W., po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 6 lipca 2007 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy postanowieniem z dnia 14 maja 2007 r.:

"Czy postępowanie wszczęte zgłoszeniem wierzytelności stanowi sprawę w rozumieniu art. 149 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398)?"

podjął uchwałę:

W postępowaniu upadłościowym wszczętym pod rządem ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 9, poz. 88 ze zm.) wpis od sprzeciwu wierzyciela od odmowy uznania zgłoszonej wierzytelności pobiera się według przepisów tej ustawy.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 7 lutego 2006 r. Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy ogłosił upadłość "R.P." S.A. Dnia 15 marca 2006 r., w toku prowadzonego postępowania upadłościowego, wierzyciel – syndyk masy upadłości "T.F." S.A. – dokonał zgłoszenia wierzytelności. Syndyk masy upadłości, sporządzając listę wierzytelności, odmówił uznania przedmiotowej wierzytelności, na co wierzyciel wniósł sprzeciw i dołączył dowód uiszczenia opłaty sądowej w wysokości 200 zł.

Zarządzeniem z dnia 18 grudnia 2006 r. sędzia-komisarz zobowiązał pełnomocnika skarżącego do uiszczenia kwoty 19 800 zł tytułem uzupełnienia wpisu od sprzeciwu w terminie tygodniowym pod rygorem odrzucenia sprzeciwu.

Podniósł, że ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm. – dalej: "u.k.s.c.") stanowi w art. 149 ust. 1, iż w sprawach wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy stosuje się dotychczasowe przepisy do czasu zakończenia postępowania w danej instancji, a skoro ustawa weszła w życie w dniu 2 marca 2006 r., natomiast upadłość likwidacyjna została ogłoszona dnia 7 lutego 2006 r., to tę datę należy uznać za chwilę wszczęcia postępowania. Wszystkie inne czynności podejmowane w tej sprawie przez jej uczestników, w tym wniesienie i popieranie zgłoszenia wierzytelności, są konsekwencją i częścią już toczącego się postępowania upadłościowego. Zdaniem sędziego-komisarza, w prowadzonym w niniejszej sprawie postępowaniu upadłościowym należy stosować nadal przepisy poprzednio obowiązujące, tj. ustawę z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 9, poz. 88 ze zm. – dalej: "u.k.s.c. z 1967 r.") oraz wydane na jej podstawie rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 grudnia 1996 r. w sprawie określenia wysokości wpisów w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 154, poz. 753 ze zm.).

Zażalenie na zarządzenie sędziego-komisarza wniósł wierzyciel, zarzucając błędną interpretację art. 149 oraz art. 75 u.k.s.c. Wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz określenie wymiaru opłaty od złożonego sprzeciwu na kwotę 200 zł zgodnie z art. 75 pkt 4 u.k.s.c. Zdaniem skarżącego, decydującą chwilą dla ustalenia zasad oraz podstawy wymiaru opłaty jest dzień zgłoszenia wierzytelności.

Przy rozpoznawaniu zażalenia Sąd Rejonowy powziął poważne wątpliwości, którym dał wyraz w przedstawionym do rozstrzygnięcia zagadnieniu prawnym. (...)

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

(...) W pierwszym rzędzie należy odnieść się do kwestii dopuszczalności zażalenia na zarządzenie sędziego-komisarza w przedmiocie obowiązku uiszczenia opłaty. Przepis art. 22 ust. 1 u.k.s.c. z 1967 r. stanowił wprost, że na zarządzenie przewodniczącego w przedmiocie obowiązku uiszczenia kosztów sądowych stronie przysługuje zażalenie. Obowiązująca ustawa nie zawiera odpowiednika tego przepisu, a kwestię zaskarżalności orzeczeń w przedmiocie kosztów reguluje art. 394 § 1 pkt 9 k.p.c.; zażalenie przysługuje na postanowienia sądu i zarządzenia przewodniczącego, których przedmiotem jest określenie zasad ponoszenia przez strony kosztów procesu, wymiar opłaty, zwrot opłaty lub zaliczki, obciążenie

kosztami sądowymi, jeżeli strona nie składa środka zaskarżenia co do istoty sprawy, koszty przyznane w nakazie zapłaty oraz wynagrodzenie biegłego.

Na gruncie tego przepisu, w kwestii dopuszczalności zażalenia na zarządzenie przewodniczącego w przedmiocie „wymiaru opłaty”, w doktrynie prezentowane są dwa rozbieżne stanowiska. Zgodnie z jednym, nowa ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych ograniczyła katalog zaskarżalnych zarządzeń przewodniczącego oraz postanowień sądu w przedmiocie kosztów sądowych; obecnie zażalenie przysługuje wyłącznie na zarządzenie przewodniczącego, którego przedmiotem jest zwrot pozwu (pisma wszczynającego postępowanie) z powodu nieuiszczenia należnej opłaty. Jako argument podaje się, że zarządzenie w przedmiocie wezwania do uiszczenia opłaty lub uzupełnienia opłaty nie stanowi rozstrzygnięcia w przedmiocie „wymiaru opłaty”. Przez ustalenie wymiaru opłaty należy rozumieć określenie jej wysokości na podstawie art. 108 § 1 lub 108¹ k.p.c. albo ustalenie opłaty ostatecznej na podstawie art. 15 ust. 3 u.k.s.c. W myśl odmiennego stanowiska, zarządzenie przewodniczącego dotyczące wezwania strony do uiszczenia opłaty w określonej wysokości (art. 130 § 1 i 1¹ k.p.c.) podlega zaskarżeniu w drodze zażalenia jako decyzja w przedmiocie „wymiaru opłaty”. Wskazuje się przy tym, że zażalenie na to zarządzenie jest wolne od opłat (art. 95 ust. 2 u.k.s.c.).

Za trafny należy uznać pogląd drugi. Z art. 394 § 1 pkt 9 k.p.c. wyraźnie wynika, że zażalenie do sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji i zarządzenia przewodniczącego, których przedmiotem jest „wymiar opłaty”. Wprawdzie przepisy obowiązującej ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych nie posługują się tym pojęciem, to jednak nie stanowi trudności ustalenie, przedmiotem których decyzji zapadających w toku postępowania jest „wymiar opłaty”. Przez „wymiar” należy rozumieć "wielkość czegoś wymierzonego, wyznaczonego komuś" („Uniwersalny słownik języka polskiego”, pod red. S. Dubisza, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003). Na gruncie art. 394 § 1 pkt 9 k.p.c. „wymiar” odnosi się do opłaty sądowej, przy czym przepis ten nie ogranicza wymiaru opłaty wyłącznie do decyzji sądu; gdyby ustawodawca chciał ograniczyć jego zakres, musiałby to wyraźnie stwierdzić. Rozstrzygnięciem, którego przedmiotem jest wysokość opłaty sądowej jest niewątpliwie zarządzenie przewodniczącego wzywające stronę do opłacenia pisma i wskazujące wysokość należnej opłaty sądowej (art. 130 § 1 i 1¹ k.p.c.).

Za dopuszczalnością zażalenia na zarządzenie przewodniczącego w przedmiocie „wymiaru opłaty” przemawia także art. 95 ust. 2 u.k.s.c., który stanowi, że zażalenie dotyczące wyłącznie wysokości opłaty albo wysokości wydatków jest wolne od opłat. Należy dodać, że dla oceny omawianej kwestii nie ma znaczenia zmiana art. 95 ust. 2 u.k.s.c. dokonana przez art. 1 pkt 15 lit. c ustawy z dnia 14 grudnia 2006 r. o zmianie ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2007 r., Nr 21, poz. 123). Ustawa ta nie ma zastosowania w sprawach wszczętych przed dniem jej wejścia w życie, tj. przed dniem 10 marca 2007 r. Zakładając postulat racjonalności ustawodawcy, należy przyjąć, że skoro przewidział on zwolnienie od obowiązku uiszczenia opłaty od środka zaskarżenia, to przewidywał dopuszczalność tego środka. (...)

Trafnie spostrzega się w doktrynie, że postępowania upadłościowe nie można zaliczyć do sądowego postępowania rozpoznawczego. Sąd upadłościowy, a tym bardziej sędzia-komisarz nie rozpoznaje i nie rozstrzyga sporów (w ścisłym tego słowa znaczeniu) dotyczących roszczeń zgłaszanych przez wierzycieli. Trudno też znaleźć istotne podobieństwo pomiędzy postępowaniem upadłościowym a postępowaniem rozpoznawczym w trybie nieprocesowym, w którym sąd pełni funkcje niedające się przenieść na grunt postępowania upadłościowego. Postępowanie upadłościowe zbliżone jest natomiast do postępowania egzekucyjnego, przy czym bliskość tę należy odnieść przede wszystkim do celu obu postępowań, a nie do ich struktury. Głównym celem postępowania upadłościowego i egzekucyjnego jest zaspokojenie wierzycieli dłużnika. W postępowaniu egzekucyjnym poszczególni wierzyciele dochodzą indywidualnie zaspokojenia swoich wierzytelności na podstawie uzyskanych uprzednio tytułów wykonawczych, a egzekucja jest skierowana zawsze do określonych praw majątkowych dłużnika. Z tego względu sądowe postępowanie egzekucyjne nazywane jest egzekucją singularną, postępowanie upadłościowe określa się natomiast jako egzekucję generalną, gdyż w toku tego postępowania następuje zajęcie i spieniężenie całego majątku upadłego dłużnika w celu zaspokojenia jego wierzycieli (zob. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 1997 r., I CKN 13/96, OSNC 1997, nr 5, poz. 54). (...)

Cele, które realizuje postępowanie upadłościowe i zasady na których jest oparte, stanowią elementy konstrukcyjne tego postępowania decydujące o jego strukturze, budowie. W ramach postępowania upadłościowego wyodrębnia się jego

poszczególne stadia, etapy pozostające ze sobą w związku funkcjonalnym. Co więcej, nawet poszczególne stadia nie mają charakteru jednolitego i dają się podzielić. Taki obraz postępowania upadłościowego nie powinien jednak przysłaniać faktu, że całe to postępowanie – wszystkie czynności podejmowane w jego ramach, na poszczególnych etapach – dąży do osiągnięcia z góry zamierzonego celu, którym jest przede wszystkim zaspokojenie wierzycieli upadłego dłużnika. (...)

W postępowaniu upadłościowym należy rozróżnić dwa zasadnicze etapy: postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości (art. 18-56 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze, Dz.U. Nr 60, poz. 535 – dalej: "Pr.u.n."), którego celem jest ustalenie, czy w stosunku do określonego podmiotu istnieją podstawy do ogłoszenia upadłości, oraz postępowanie prowadzone po ogłoszeniu upadłości, zwane też właściwym postępowaniem upadłościowym (art. 149-372 Pr.u.n.), służące przede wszystkim zaspokojeniu roszczeń wierzycieli. Właściwe postępowanie upadłościowe nie jest postępowaniem jednolitym, a w jego ramach można wyodrębnić postępowanie likwidacyjne, postępowanie w przedmiocie zgłoszenia wierzytelności i postępowanie podziałowe.

Charakter prawny postępowania w przedmiocie zgłoszenia wierzytelności i zapadających w nim decyzji wielokrotnie był przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, na gruncie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r., Nr 118, poz. 512 ze zm. – dalej: "Pr.up.") – oraz na gruncie ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 20 grudnia 1996 r., II CKU 68/96 (nie publ.) wyraził pogląd, że postanowienia sędziego-komisarza i sądu w przedmiocie listy wierzytelności, wydane na podstawie art. 161 § 2 i 165 § 1 Pr.up. nie kończą postępowania upadłościowego jako całości. Nie przesądzają również zasadności wierzytelności, gdyż jej uznanie lub odmowa uznania skutkuje tylko w ramach postępowania upadłościowego i nie wyłącza stosownego powództwa po jego ukończeniu (art. 169 i 170 § 2 Pr.up.). Stanowisko to podtrzymał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 7 stycznia 1997 r., I CKN 13/96, (OSNC 1997, nr 5, poz. 54), a następnie w postanowieniu z dnia 17 sierpnia 2000 r., II CKN 1092/00, (nie publ.). W ten sam sposób potraktował Sąd Najwyższy postanowienie sędziego-komisarza w przedmiocie sprawdzenia i wciągnięcia na listę wierzytelności, wydane na gruncie rozporządzenia Prezydenta

Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo o postępowaniu układowym (Dz.U. Nr 93, poz. 836 ze zm.) (postanowienie z dnia 30 października 1996 r., I CZ 10/96, nie publ.).

W uzasadnieniu uchwały z dnia 2 marca 2005 r., III CZP 98/04, (OSNC 2006, nr 2, poz. 21) Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że zgłoszenie wierzytelności jest przesłanką uczestniczenia w postępowaniu upadłościowym oraz umieszczenia wierzytelności na liście wierzytelności i uwzględnienia jej w planie podziału. Podkreślił – powołując się na poglądy doktryny – że zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym stanowi formę jej dochodzenia w postępowaniu sądowym, zatwierdzenie zaś listy wierzytelności jest orzeczeniem co do istoty sprawy. Zgłoszenie wierzytelności spełnia więc taką funkcję jak wytoczenie powództwa w procesie lub zgłoszenie wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego. Zapatrywanie to znalazło odzwierciedlenie również w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2005 r., III CZP 110/05, (OSNC 2006, nr 12, poz. 203). (...)

Pogląd ten nie neguje faktu, że zgłoszenie wierzytelności jest jednak przede wszystkim instytucją ściśle związaną z postępowaniem upadłościowym. Istnienie podobieństw pomiędzy poszczególnymi instytucjami postępowania upadłościowego, egzekucyjnego i rozpoznawczego można łatwo wytłumaczyć tym, że wszystkie te postępowania zalicza się do postępowania cywilnego, którego celem jest urzeczywistnienie norm prawa materialnego cywilnego. W każdym z tych postępowań ochrona praw podmiotowych osiągnana jest jednak za pomocą innych środków. Doszukując się istnienia analogii, nie można pomijać zasadniczych różnic, które występują zwłaszcza w samej strukturze postępowania upadłościowego, egzekucyjnego i rozpoznawczego. W konsekwencji nie ma podstaw do stawiania znaku równości pomiędzy wytoczeniem powództwa a zgłoszeniem wierzytelności, jak też nie można skutków wytoczenia powództwa rozciągać na zgłoszenie wierzytelności.

Jeśli chodzi o podobieństwa, to należy wskazać, że zgłoszenie wierzytelności stanowi – jak wytoczenie powództwa – pierwszą czynność procesową wierzyciela. Tak jak w przypadku pozwu, jeżeli pismo procesowe zawierające zgłoszenie wierzytelności ma braki formalne (art. 126 i 128 k.p.c., art. 240 Pr.u.n.), sędzia-komisarz wzywa wierzyciela do usunięcia dostrzeżonych braków w terminie siedmiu dni pod rygorem zwrotu pisma (art. 130 § 1 i 2 k.p.c. w związku z art. 229 Pr.u.n.).

Na zarządzenie sędziego-komisarza, jak na zarządzenie w przedmiocie zwrotu pozwu, wierzycielowi przysługuje zażalenie (art. 394 § 1 pkt 1 k.p.c. w związku z art. 229 Pr.u.n.).

Zgłoszenie wierzytelności nie jest czynnością, która wszczyna postępowanie w sprawie upadłościowej, nie inicjuje postępowania o ogłoszenie upadłości ani tzw. właściwego postępowania upadłościowego; podobnie jak wytoczenie powództwa, stanowi akt o charakterze dyspozycyjnym wierzyciela, z tą jednak różnicą, że jeżeli wierzyciel nie zgłosi swej wierzytelności zabezpieczonej rzeczowo, zostanie ona umieszczona na liście wierzytelności z urzędu (art. 236 ust. 1 i 2 oraz art. 237 Pr.u.n.). (...) Zgłoszenie wierzytelności i postępowanie wszczęte na skutek wniesienia sprzeciwu co do uznania wierzytelności nie stanowi rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy w rozumieniu przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Postępowanie to przebiega w formie uproszczonej; istnienie wierzytelności w praktyce najczęściej wykazywane jest za pomocą dokumentów, zwłaszcza tytułu wykonawczego (art. 258 Pr.u.n.), który korzysta z powagi rzeczy osądzonej i ma moc wiążącą (art. 366 k.p.c.). Postanowienia sędziego-komisarza i sądu w przedmiocie listy wierzytelności nie kończą postępowania upadłościowego jako całości; nie przesądzają zasadności wierzytelności, gdyż jej uznanie lub odmowa uznania skutkuje tylko w ramach postępowania upadłościowego i nie wyłącza stosownego powództwa po jego ukończeniu (art. 264 ust. 2 i 3 Pr.u.n.). Do postanowień kończących postępowanie upadłościowe zalicza się postanowienie w przedmiocie umorzenia postępowania (art. 361 Pr.u.n.) i zakończenia postępowania (art. 368 Pr.u.n.). (...)

Zgłoszenie wierzytelności nie jest traktowane jako „sprawa” na gruncie Prawa upadłościowego i naprawczego. Przepisy art. 18 i 19 Pr.u.n. posługują się pojęciem „sprawy o ogłoszenie upadłości”, podobnie jak art. 27, 29, 30, 32 Pr.u.n. Pewną całość stanowi także tzw. właściwe postępowanie upadłościowe. O sprawie upadłościowej jako o całym postępowaniu upadłościowym traktują np. przepisy dopuszczające łączne rozpoznanie spraw upadłościowych prowadzonych wobec współników spółki cywilnej (art. 215 ust. 1 i 2 Pr.u.n.), określające jurysdykcję krajową (art. 383 Pr.u.n.), a także przepisy wprowadzające normy kolizyjne (art. 536 i 537 Pr.u.n.).

Zgłoszenie wierzytelności nie jest sprawą w rozumieniu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2006 r., V CSK 74/05, nie

publ.). Nic nie stoi na przeszkodzie wszczynaniu nowych albo kontynuowaniu toczących się postępowań, których przedmiotem jest wierzytelność podlegająca zgłoszeniu do masy upadłości, jeżeli ogłoszono upadłość z możliwością zawarcia układu, a upadły nie został pozbawiony prawa zarządu masą upadłości (art. 138, 139 Pr.u.n. oraz art. 174 § 1 pkt 4 k.p.c.). Sąd zawiesza albo umarza postępowanie z urzędu nie w chwili zgłoszenia wierzytelności, ale po tym jak ogłoszono upadłość strony (art. 174 § 1 pkt 4, 182¹ § 1 k.p.c.).

Zgłoszenie wierzytelności nie stanowi sprawy także wtedy gdy ustawodawca posługuje się terminem "sprawy upadłościowej", lub "postępowania upadłościowego", mając na względzie całe postępowanie prowadzone w celu zaspokojenia wierzycieli. Przepisy ustaw szczególnych wiążą określone skutki z wszczęciem postępowania upadłościowego, z jego biegiem lub ukończeniem, a nie ze zgłoszeniem wierzytelności w jego toku. Tytułem przykładu można podać art. 61 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. Nr 183, poz. 1538, ze zm.), który zalicza wszczęcie postępowania upadłościowego – obok wszczęcia postępowania naprawczego, egzekucyjnego oraz otwarcia likwidacji – do środków prawnych podejmowanych względem uczestnika lub innego podmiotu działającego bezpośrednio na rynku regulowanym. Artykuł 70 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (jedn. tekst: Dz.U z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.) stanowi, że zobowiązanie podatkowe przedawnia się z upływem pięciu lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym upłynął termin płatności podatku, przy czym bieg terminu przedawnienia przerywa ogłoszenie upadłości. Po przerwaniu biegu terminu przedawnienia biegnie on na nowo od dnia następującego po dniu uprawomocnienia się postanowienia o ukończeniu postępowania upadłościowego. Zgodnie z art. 34 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 173, poz. 1807 ze zm.), sąd rejonowy – sąd gospodarczy przesyła niezwłocznie właściwemu organowi ewidencyjnemu odpis postanowienia o ogłoszeniu upadłości z możliwością zawarcia układu, o ogłoszeniu upadłości obejmującej likwidację majątku dłużnika, zmianie postanowienia o ogłoszeniu upadłości z możliwością zawarcia układu na postanowienie o ogłoszeniu upadłości obejmującej likwidację majątku dłużnika, umorzeniu postępowania upadłościowego oraz o zakończeniu postępowania upadłościowego. (...)

Zgłoszenie wierzytelności nie jest traktowane jako oddzielna sprawa również przez art. 149 ust. 1 u.k.s.c., zgodnie z którym w sprawach wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy stosuje się, do czasu zakończenia postępowania w danej instancji, dotychczasowe przepisy o kosztach sądowych. W myśl zaś art. 149 ust. 2 u.k.s.c. w sprawach egzekucyjnych wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy dotychczasowe przepisy o kosztach sądowych stosuje się aż do zakończenia postępowania.

Przepisy ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych nie posługują się terminem „sprawa upadłościowa”, natomiast w tytule II, dziale 7, tej ustawy określają wysokość opłat w postępowaniu upadłościowym, układowym i naprawczym. Na gruncie tej ustawy nie funkcjonuje też – poza art. 149 ust. 2 u.k.s.c. – termin „sprawa egzekucyjna”, natomiast w dziale 6, tytule II, unormowana jest wysokość opłat w postępowaniu egzekucyjnym. Termin „sprawa”, poza art. 149 ust. 1 i 2 u.k.s.c., zarezerwowany jest wyłącznie dla spraw rozpoznawanych przez sąd w postępowaniu rozpoznawczym (proces, postępowanie nieprocesowe). Z kolei art. 49 u.k.s.c. z 1967 r. nie rozróżniał nie tylko spraw upadłościowych, ale również spraw egzekucyjnych. W myśl tego przepisu dotychczasowe przepisy o kosztach sądowych stosuje się nadal w sprawach wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy do ukończenia postępowania w instancji, a w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu nieprocesowym – do ukończenia samodzielnej części postępowania. Podobnie kwestię ujmował art. 107 ustawy z dnia 30 grudnia 1950 r. przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jedn. tekst: Dz.U. z 1961 r. Nr 10, poz. 57), który stanowił, że dotychczasowe przepisy o kosztach sądowych stosuje się nadal w sprawach wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy niniejszej, aż do ukończenia postępowania w instancji, a w sprawach z zakresu postępowania niespornego – aż do ukończenia samodzielnej części postępowania w instancji. Poza przytoczonym przepisem, termin „sprawa” funkcjonował w odniesieniu do spraw rozpoznawanych w postępowaniu niespornym, a w stosunku do spraw spornych ustawa posługiwała się terminem „powództwo”, w jednym zaś przypadku terminem sprawa (sprawa o unieważnienie małżeństwa lub rozwód). Termin „sprawa” nie funkcjonował w stosunku do postępowania upadłościowego lub egzekucyjnego. Również art. 116 dekretu z dnia 6 grudnia 1946 r. – Przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 70, poz. 382), nie posługiwał

się terminem „sprawa upadłościowa”, przy czym w rozdziale IV dekret określał wysokość opłat "w postępowaniu upadłościowym i układowym".

Na gruncie poprzednich regulacji w zakresie kosztów sądowych nie uległo wątpliwości, że przez termin „sprawa” przepisy międzyczasowe rozumiały – obok spraw rozpoznawanych w postępowaniu rozpoznawczym – także sprawy egzekucyjne i upadłościowe. Zgłoszenie wierzytelności nigdy nie było traktowane jako odrębna „sprawa”, wobec tego nie ma podstaw, aby termin ten rozumieć inaczej na gruncie ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z dnia 28 lipca 2005 r., a w szczególności, aby przez „sprawę” rozumieć także część postępowania upadłościowego zainicjowaną zgłoszeniem wierzytelności.

Nawet przy założeniu, że zgłoszenie wierzytelności w postępowaniu upadłościowym stanowi sprawę w rozumieniu art. 149 ust. 1 u.k.s.c., nie można zgodzić się z poglądem, iż wniesienie sprzeciwu przez wierzyciela od odmowy uznania zgłoszonej wierzytelności stanowi przeniesienie sprawy do wyższej instancji. Pojęcie instancyjności wyjaśnił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 18 marca 2005 r., III CZP 97/04 (OSNC 2006, nr 2, poz. 24), wskazując, że instancyjność postępowania polega na tym, iż postępowanie w sprawie składa się z dwu lub więcej części (stadiów), przeprowadzanych kolejno przed hierarchicznie różnymi sądami, aby w ten sposób zapewnić kontrolę sądów wyższych nad rozstrzygnięciami wydawanymi przez sądy niższe. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że według przepisów kodeksu postępowania cywilnego nie wszystkie środki zaskarżenia mają skutek dewolutywny, tj. wniesienie ich nie powoduje przeniesienia sprawy z sądu niższej instancji do sądu wyższej instancji. Skutek ten mają zwykłe środki odwoławcze – apelacja (art. 367 k.p.c.) i w zasadzie zażalenie (art. 394 k.p.c., por. art. 395 § 2 k.p.c.) oraz środki nadzwyczajne – skarga kasacyjna (art. 398¹ k.p.c.), skarga o wznowienie postępowania (art. 399 k.p.c.) i skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art. 424¹ k.p.c.), nie mają go natomiast inne środki zaskarżenia w postępowaniu procesowym – sprzeciw od wyroku zaocznego (art. 344 k.p.c.), zarzuty od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym (art. 493 k.p.c.) i sprzeciw od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym (art. 503 k.p.c.). Sprzeciw wierzyciela od odmowy uznania zgłoszonej wierzytelności jest niedewolutywnym środkiem zaskarżenia; nie przenosi „sprawy” do wyższej instancji, podlega bowiem rozpoznaniu przez sędziego-komisarza.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 390 k.p.c. rozstrzygnął, jak w uchwale.